

דברי תורה לפרשת השבוע, ויקרא

מאת מירב סויסה

”ספר ויקרא כולו ערכים. כל פרק וכמעט כל פסוק חוזרים ערכים.

אמירה זו תפתיע רבים, שכן התפיסה הרווחת היא שספר זה כולו פולחן וטקס, וביניהם הקרבת קורנות וטקסי טומאה וטהרה. ואמנם, צודקים גם אלה שתופסים כך את הספר. אכן ספר ויקרא דן בפולחן ובטקס. ואולם אלו שקוראים במשנה זהירות יגלו מתחת לרובד הטקסי רשת מסועפת של ערכים המבקשת לעצב את יחסינו עם אלוהים ועם הזולת.

האנתרופולוגיה מלמדת אותנו שחברה שמבקשת להציג את ערכיה הבסיסיים ולשמרם, מסתירה אותם בטקס. מה יכול להיות הגיוני יותר? המילים נושרות משפתותינו כנשור עלי השלכת מהעץ, אך הטקסים חוזרים על עצמם בפריחה מחודשת. הטקסים חזותיים ושיתופיים, והם משתקעים בזיכרונו עוד בגיל הרך ומתעצמים בכל פעם שאנחנו חוזרים עליהם.

ברור שכאשר אין הטקס ממחיש את המחויבות הדתית שלנו הוא הופך ליצור גשמי תמוה, לאמונה תפלה או לעבודת אלילים זוטא. הטקס הוא שירתה של הדת המובילה אותנו לרגע של התעלות, אם ישל טקס בשל היותו חסר תוכן או מתעתע הרי שהחטיא את מטרתו ואיבד את תועלתו. על הטקס לסמל משהו שמעבר לו עצמו, אותו משהו שהשגתו מגבירה את משמעות החיים ואת ערכם.

לדעתי, זוהי תמציתו של ספר ויקרא וזה הישגו."

את הדברים היפים והמרגשים הללו מצאתי בפתח ספרו של חוקר מקרא אמריקאי (שעלה בערוב ימיו לארץ ישראל) בשם יעקב מילגרום, בעמוד הראשון של ספרו "ספר ויקרא ספר הפולחן והמוסר". אינני יודעת דבר על מילגרום זה, מה היו אמונותיו ואיזו כיפה, אם בכלל, חבש על ראשו. אבל דבריו אלו נגעו לליבי, ואיתגרו אותי. ספר ויקרא מצטייר פעמים רבות כספר "יבש", העוסק בעיקרו בעניינים שאינם נוגעים לחיינו העכשוויים ולעבודת ה' בת זמננו. מילגרום מזמין אותנו לחפש את הנוכחות האלוהית, את הערכים ואת המוסר גם, ואולי דווקא, בפרטי הפרטים ה"יבשים" והרחוקים ביותר של ההלכה. אינני יודעת כיצד לעשות זאת, גם לא קראתי את כל ספרו (אזרהה: הוא עוסק בביקורת המקרא). אבל האתגר שהוא מציע לנו הוא חשוב ורלוונטי מאין כמותו. כי ביסוד תורתנו ההנחה שדרך של עבודת ה' איננה רק במחשבות ובדעות, ולחילופין איננה רק במעשים ובטקסים. הייחודיות של תורתנו היא בכך שהיא מציעה לנו דרך המשלבת חיי מעשה עם דעות וערכים. התורה וההלכה מלמדות אותנו כיצד לחיות את החיים, עד לפרטים הקטנים, באופן שהחיים המעשיים שלנו יבטאו ערכים, דעות ואמונות, וכיצד לדאוג שאלו לא יישארו מנת חלקו של בית המדרש בלבד, אלא יהיו חלק ממשי באורח החיים היומיומי שלנו.

ספר ויקרא פותח בפסוק "אדם כי יקריב מכם קרבן לה". הפסוק הזה מלמד אותנו שהקרבן הוא הדרך של האדם להתקרב. כדי להתקרב לה' אנחנו צריכים להקריב. ולא רק להקריב אלא "מכם", כלומר משהו שהוא חלק ממני ממש. ההתקרבות לה', לבן זוג, להורה, לילד, לחברה, או לכל דבר אחר - דורשת ממני הקרבה של משהו שהוא חלק ממני. ההתקרבות דורשת ממני להשתנות, לוותר על חלקים מן האגו שלי. כך מתחיל ספר ויקרא, וזהו, אולי, הערך הראשון שהוא מנחיל לנו: להקריב, לוותר, לתת, להוריד מעצמי - כדי להתקרב.